

Götene kommun

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

Folkhälsoenheten Skaraborg

GÖTENE KOMMUN

Folkhälsoplan
2004 - 2008

Antagen av Kommunfullmäktige 26 april 2004

VISION

*Det lokala folkhälsoarbetet i Götene kommun utgår från visionen
att skapa en god livsmiljö för alla kommuninvånare
där barn och ungdomar står i centrum
och syftar till att skapa jämlikhet i hälsa¹*

¹ Folkhälsoplan, antagen av Kommunfullmäktige i februari 1999.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

VISION	1
EN GOD LIVSMILJÖ	3
<i>Hälsans bestämningssfaktorer</i>	4
<i>Underlag till folkhälsoplanen</i>	4
MÅLOMRÅDEN FÖR FOLKHÄLSOARBETET	
I GÖTENE KOMMUN	5
1. Information, utbildning & förankring i folkhälsa	5
2. Mobilisera samarbetspartners i folkhälsoarbetet	6
3. Hälsöfrämjande barn- och ungdomsverksamhet	7
4. Drogförebyggande arbete	8
5. Psykisk hälsa	9
6. Trygga & säkra miljöer	10
7. Ökad fysisk rörelse och friluftsliv	11
8. Goda matvanor	12
ARBETSMODELL FÖR DET LOKALA FOLKHÄLSOARBETET	13
Folkhälsorådet	13
Folkhälsorådets uppdrag	13
Folkhälsorådets beredningsgrupp	13
NATIONELLA FOLKHÄLSOMÅL	14

EN GOD LIVSMILJÖ

Att ha en god hälsa är ett av de viktigaste värdena i livet.
Kommuninvånarnas hälsa är ett angeläget politiskt mål.

Folkhälsofrågorna är nu mer aktuella än någonsin bland annat med anledning av att Sveriges riksdag i april 2003 antog elva nationella folkhälsomål. Betydelsen och behovet av folkhälsoarbetet markeras också av att Regeringen har tillsatt en folkhälsominister. Även inom Västra Götalandsregionen betonas folkhälsoarbetet genom en regionpolitiker med folkhälsoansvar.

Folkhälsoarbetet handlar om att integrera flera dimensioner inom området hållbar utveckling och berör flera politikområden. Folkhälsoarbetet ska därför uppfattas som en långsiktig satsning som innebär en investering i kommunens arbete med att skapa ett levande och hållbart samhälle. Götene kommun arbetar för att skapa goda miljöer för boende och arbete med en strävan att samtidigt utveckla fysiska, kulturella och virtuella förbindelser med omvärlden.² För att uppnå en hållbar samhälls- och befolkningsutveckling är helhetstänkandet - och därmed folkhälsoperspektivet – avgörande.

Folkhälsoarbetet bygger på att ur ett befolkningsperspektiv skapa förutsättningar för alla människor - oavsett kön, ålder eller etnisk tillhörighet - att i en god livsmiljö främja hälsa.

Med en vision där barn och unga placeras i centrum innebär att arbetet måste bedrivas på alla nivåer och för alla målgrupper i samhället. Det är genom vuxna som barn och ungdomar formar sina värderingar, attityder och levnadsvanor. Därför är det viktigt att vuxna och äldre i Götene kommun ges inflytande och blir delaktiga i samhällsprocessen. Därigenom skapas de grundläggande förutsättningarna för att utveckla och bevara en god hälsa för alla.

Forskning visar att man kan arbeta framgångsrikt med barns och ungas hälsa genom att kommunledningen aktivt tar ställning till och utarbetar strategier för att stärka barn och ungdomars hälsa.³ Barns hälsotillstånd återspeglar kommunens omsorg om sina medborgare och de framsteg som görs inom detta område utgör ett mått på kommunens allmänna sociala standard.⁴

Delaktighet och inflytande i samhället är en av de mest grundläggande förutsättningarna för ett framgångsrikt folkhälsoarbete och innebär en mänsklig och demokratisk rättighet. Folkhälsoarbetet i Götene kommun baseras på samverkan, delaktighet och dialog. I samtliga målformuleringar ingår därför delaktighet och inflytande som en övergripande målsättning.

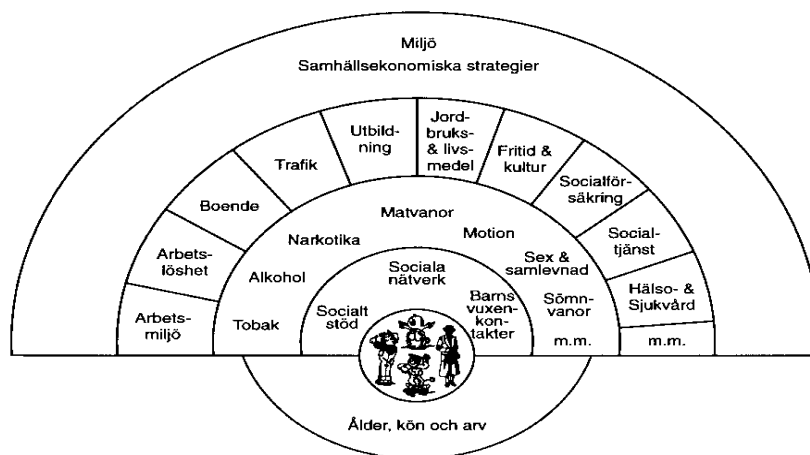
² Översiktsplan för Götene kommun 2003

³ Berg Kelly, Kristina (1998): *Ungdomsmedicin*. Stockholm: Liber

⁴ Kölher, Lennart (1998): *Barnhälsovetenskap, insatser inom utbildning forskning och service*. Artikel i Läkartidningen nr. 11.

Hälsans bestämningsfaktorer

Människors hälsa påverkas av faktorer såsom exempelvis arv, kön och ålder, men framför allt av levnadsvanor och livsvillkor. För att beskriva faktorer som påverkar hälsan används hälsans bestämningsfaktorer⁵ (se bild).

Modellen består av ett nav - människan - som utsätts för påverkan från biologiska, sociala och fysiska miljöfaktorer. Modellen vill betona att flera faktorer vanligen samverkar för att påverka människans hälsa.⁶

Underlag till folkhälsoplanen

Underlaget till folkhälsoplanen är förutom dialogen med förvaltningar och nämnder hämtat från följande styrdokument:

- Götene kommuns Folkhälsoprofil 2002
- Götene kommuns jämställdhetspolicy
- Götene kommuns policy för delaktighet och inflytande för funktionshindrade
- Götene kommuns lokala Agenda 21 mål
- Götene kommuns drogpolitiska program
- Götene kommuns Översiktsplan inklusive övriga kommunala förvaltningars verksamhetsplaner
- Den regionala folkhälsopolicyn.
- De nationella Folkhälsomålen
- FN:s barnkonvention
- FN:s standardregler för att tillförsäkra människor med funktionshinder delaktighet och jämlikhet
- WHO:s världshälsodeklaration (Hälsa för alla på 2000-talet)

⁵ ”Bestämningsfaktor” är den term som kommit att användas i den folkhälsostrategiska diskussionen för att beteckna varje faktor som påverkar hälsotillståndet (Janlert, U 2000: Folkhälsovetenskapligt lexikon. Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur)

⁶ Haglund, B & Svanström, L (1992): Folkhälsovetenskap - en introduktion. Lund: Studentlitteratur.

MÅLOMRÅDEN FÖR FOLKHÄLSOARBETET I GÖTENE KOMMUN

1. Information, utbildning & förankring i folkhälsa

En förutsättning för att skapa intresserade och engagerade medarbetare i folkhälsoarbetet är kunskap om vad det hälsofrämjande och förebyggande arbetet innebär för den egna verksamheten. Grunden för ett lyckat folkhälsoarbete är att skapa processer och mötesplatser för information, utbildning och marknadsföring i folkhälsa. Insatserna bör anpassas och formas efter olika målgruppers behov.

Mål:

Att bidra till processer bland politiker, tjänstemän och invånarna i Götene kommun, som innebär att medvetenheten och intresset ökar kring orsakerna till hälsa och ohälsa i samhället. Det är viktigt att lyfta fram hälsofrämjande aktiviteter som anpassas för olika målgrupper.

Hur når vi målet?

- Genom att erbjuda befolkningen i Götene kommun information och kunskap om frågor som berör och påverkar folkhälsan.
- Genom att erbjuda politiker och tjänstemän utbildning och material i frågor som berör folkhälsa, till exempel: Folkhälsorådets uppdrag, Götene kommuns Folkhälsoprofil, FN's barnkonvention, jämställdhet med mera.
- Genom att utveckla och kontinuerligt underhålla en dialog med Statens Folkhälsoinstitut, Västra Götalands folkhälsokommitté samt regionens högskolor.

2. Mobilisera samarbetspartners i folkhälsoarbetet

För ett framgångsrikt folkhälsoarbete är en förutsättning att få till stånd en bred folklig rörelse för hälsa genom nyskapande arbetsformer. Det är viktigt att "skraddarsy" en för Götene kommun lokal modell för att få till stånd en utåtriktad process med bred förankring och delaktighet.

Mål:

Genom dialog med samarbetspartners starta processer kring frågor om hälsans mönster och förändringar för att därmed lyfta fram förhållanden och faktorer som stärker befolkningens hälsa.

Hur når vi målet?

- Genom att stärka samverkan mellan olika aktörer och arenor med fokus på Kommunala förvaltningar, Primärvård, Närpolis och Folkhälsoenhet, men även med övriga intressenter såsom Kommunala råd⁷, Försäkringskassa, Arbetsförmedling, Föreningsliv, Näringsliv, Apoteket, Kyrkan m.fl.
- Genom att lyfta fram och förstärka nya och befintliga offentliga mötesplatser för hela befolkningen.
- Genom att uppmuntra satsningar till en god livsmiljö⁸ för alla Götenebor genom att utveckla möjligheten att söka Folkhälsorådets avsatta Stimulanspengar.

⁷ Ungdomsrådet, Pensionärsrådet, Handikapprådet och Brottsförebyggande rådet.

⁸ Med "god livsmiljö" menas en miljö där människor kan känna trygghet och välbefinnande

3. Hälsofrämjande barn- och ungdomsverksamhet

Barn och ungdomstiden är en viktig period i en människas liv, där hälsan i stor utsträckning grundläggs. Barn och ungdomstiden kan därför påverka levnadsvillkor och hälsa senare i livet.⁹

Folkhälsorådet har av den anledningen en särskild fokusering på barn och ungdom.

Ett viktigt område för att främja en positiv hälsoutveckling bland barn och ungdom är att utveckla stödjande miljöer, för att därmed möjliggöra för barn och ungdomar att stärka deras identitet och självkänsla.¹⁰

Mål:

Att utifrån tvärvetenskaplig samverkan stärka barn och ungdomars hälsa genom att främja stödjande miljöer.

Hur når vi målet?

- Genom att bidra med ett folkhälsoperspektiv till etablerade verksamhetsområden¹¹ som arbetar med barn- och ungdomsverksamhet.
- Genom att i dialog med berörda verksamheter redovisa och utveckla Götene kommuns Folkhälsoprofil. Detta för att bättre kunna mäta måluppfyllelse samt få bättre underlag som beskriver barn och ungdomars levnadsvanor och hälsa.

⁹ Bing, Vibeke 2003: *Små, få och fattiga – om barn och folkhälsa*. Lund: Studentlitteratur

¹⁰ Med ”stödjande miljöer” avses miljöer som möjliggör för människor att utveckla sin kapacitet, sitt självförtroende och sin hälsa. Miljön omfattar det samhälle där människor lever, inklusive hem, skola och arbete.

¹¹ Med etablerade verksamhetsområden menas till exempel följande områden:

Barnomsorg

Mödravårdcentral
Barnavårdcentral
Förskoleverksamhet
Kyrkans barnverksamhet

Skola

Skolhälsovård
Projekt Stoppljus
Projekt Attraktiv skola

Fritid

Kyrkan
Föreningsliv
Ungdomsgårdar
Lekplatser
Kultur - (bibliotek)

Familjeliv

Föräldrastöd
Familjecentrum
Rådgivningscentrum
Projekt jämlikare hälsa för
barn med drogberoende föräldrar

Arbete

Feriejobb
Praktikplatser
Läringsverksamhet
(Syokonsulenter)

4. Drogförebyggande arbete

Med drogförebyggande arbete innefattas alla former av beroendeframkallande berusningsmedel såsom tobak, alkohol, vissa läkemedel, narkotika samt dopingpreparat.

Svenskarnas drogrelaterade konsumtionsvanor förändras negativt i takt med den ökande internationaliseringen. Konsumtion av droger utgör en av de tunga faktorerna bakom olyckor, relationsproblem, våld, sjukskrivningar, sjukhusvård och förtidspensioneringar. Arbetet mot droger måste vara integrerat med allt annat folkhälsoarbete. Detta är nödvändigt då stora skillnader i droganvändning i olika grupper av befolkningen visar att frågan om varför man använder droger är mycket komplex. Det handlar framförallt om livsstilmönster som har sin grund i sociala villkor och bara delvis om information om drogens skaderisker.

I Götene kommun kan konstateras att framförallt ungdomars drogvanor är alarmerade och speciellt inom området alkohol. Det drogförebyggande arbetet kommer av den anledningen att fokusera på att barn och ungdomars uppväxt skall vara drogfri. För att nå den målsättningen är det viktigt att arbeta med attityder och värderingar riktat mot både barn, unga och vuxna.

I det drogförebyggande arbetet är det även viktigt att verka för goda matvanor, då det finns ett nära samband mellan framför allt den vuxna befolkningens mat- tobaks- och dryckesvanor.

Mål:

Att i samverkan med berörda verksamheter verka för en drogfri barn och ungdomstid samt verka för en attitydförändring bland vuxna och äldre.

Hur når vi målet?

- Genom att i samråd med ungdomar och berörda verksamheter utveckla lokala metoder för att angripa drogproblematiken
- Genom att verka för attitydförändring hos den vuxna befolkningen gällande droger och att de görs delaktiga i det drogförebyggande arbetet.
- Genom att stödja kommunens drogförebyggande projekt genom att bland annat verka för att få till stånd ett kommunövergripande policydokument samt en handlingsplan.
- Genom att restauranger och andra näringsställen involveras i det drogförebyggande arbetet.

5. Psykisk hälsa

Psykisk ohälsa är ett övergripande och svårdefinierat begrepp, som inrymmer alla grader av psykisk ohälsa, från psykisk sjukdom till brist på välbefinnande.

Den psykiska ohälsan har ökat under det senaste decenniet och står idag, näst efter hjärt- och kärlsjukdomar, för den tyngsta sjukdomsördan i samhället.

Orsakerna bakom psykisk hälsa och ohälsa är komplexa och bidrar i hög grad till samspelet och utvecklandet av folkhälsa. En mängd samverkande faktorer har betydelse för hur människor förmår att hantera de påfrestningar som livet alltid inrymmer. Den självupplevda psykiska ohälsan (ängslan, oro, ångest och sömnbesvär) samt nedstämdhet har ökat i alla åldersgrupper upp till pensionsåldern under 1990-talet. Men ökningen är ojämnt fördelad och den största försämringen återfinns bland unga vuxna.¹²

Mål:

Att bidra till processer bland politiker, tjänstemän och övriga invånare i Götene kommun som innebär att medvetenheten och kunskaperna om sambanden kring psykisk hälsa och ohälsa ökar.

Hur når vi målet?

- Vid uppfyllelse av målområde 1 (Information, utbildning och förankring i folkhälsa) skall den psykiska hälsan/ohälsan särskilt uppmärksammas.
- Genom att arbeta för att stärka resurserna för invånarna i Götene kommun att kunna påverka sin egen livssituation och känna delaktighet och inflytande inom livets alla områden.
- Genom att i dialog med berörda verksamheter utveckla metoder som synliggör friskfaktorer¹³ för att tillföra samhällsplaneringen en hälsofrämjande dimension.

¹² Folkhälsorapport 2001. Socialstyrelsen. Stockholm

¹³ Friskfaktor innebär ett förhållande som är statistiskt förknippat med god hälsa. Beteckningen pekar på ett förhållande som leder till att hälsan förbättras.

6. Trygga & säkra miljöer

Trygga och säkra miljöer innebär att utveckla och bibehålla skadefria miljöer, såväl inom arbetslivet som att känna trygghet och säkerhet i närsamhället.

Risken att drabbas av skador finns i alla miljöer där människor vistas och alla åldersgrupper löper risker av olika slag. I Sverige är skador den vanligaste dödsorsaken både för kvinnor och för män upp till 40 år, men även för övriga åldersgrupper är skador en vanlig dödsorsak.

Mål:

Att bidra till att tryggheten och säkerheten för befolkningen i Götene kommun ökar och att riskerna för skador minskar samt att utifrån en miljöaspekt verka för en långsiktig och hållbar utveckling av lokalsamhället.

Hur når vi målet?

- Genom att i relation till målområde 1 (Information, utbildning och förankring i folkhälsa) öka medvetenheten och kunskapen om relevant skadestatistik¹⁴ samt utveckla åtgärdsmetoder i samarbete med berörda verksamheter.
- Genom att i samverkan med flera aktörer främja en hälsofrämjande och skadefri arbetsmiljö. Exempelvis: Kommun, Näringsliv, Primärvård och Försäkringskassa.
- Genom att i samverkan med övriga berörda samhällsinstitutioner och organisationer utveckla idéer och förslag till hur folkhälsofrågorna kan integreras och anpassas till det lokala Agenda 21 arbetet.

¹⁴ Exempelvis: Skaderegistrering, Brottstatistik och Folkhälsoinstitutets kommunala databas mm.

7. Ökad fysisk rörelse och friluftsliv

Allmänt sett rör sig människor i Sverige idag för lite för att må bra. Det ökande stillasittandet är en effekt av ett alltmer välorganiserat och tekniskt avancerat samhälle. Det finns ett mycket tydligt samband mellan omfattningen av fysisk aktivitet och hälsotillstånd, både fysiskt och psykiskt.

Dessutom visar vetenskapliga studier att naturbaserade aktiviteter har en stor betydelse för människans hälsa¹⁵.

Ett växande folkhälsoproblem är idag den ökande övervikten hos befolkningen vilket bland annat beror på för låg fysisk aktivitet, speciellt i förhållande till kosthållning.

Mål:

Att stimulera till fysiska aktiviteter och ett ökat friluftsliv för hela befolkningen

Hur når vi målet?

- Genom att verka för att kommunens förvaltningar, med fokus på förskola och skola, erbjuder och stimulerar befolkningen till ökad fysisk aktivitet och friluftsliv.
- Genom att verka för att föreningar, organisationer och näringsliv i samverkan stimulerar befolkningen till ökad fysisk aktivitet och friluftsliv.
- Genom att verka för att Primärvården stimulerar sina målgrupper¹⁶ till ökad fysisk aktivitet och friluftsliv.
- Genom att marknadsföra Götene kommuns rika utbud av natur- och kulturupplevelser, i första hand tillsammans med den egna befolkningen.

¹⁵ Norling, Ingemar, sektionen för vårdforskning, Göteborg: Sahlgrenska sjukhuset

¹⁶ Inom primärvårdens målgrupper avses: Patienter inom vårdcentral och folktandvård, blivande föräldrar på MVC och ungdomar på Ungdomsmottagningen samt barn och föräldrar på BVC

8. Goda matvanor

Generellt sett äter vi för mycket och rör oss för lite och denna kombination är ett stort hot mot befolkningens hälsa. Maten och våra matvanor påverkar vår hälsa men fungerar också som kulturbärare, mötesplats och är en källa till njutning. I arbetet med att främja goda matvanor hos befolkningen bör restauranger och andra näringsställen involveras. Det är viktigt att även våra dryckes- och tobaksvanor lyfts upp i detta sammanhang.

Mål:

Att främja goda matvanor för befolkningen.

Hur når vi målet?

- Genom att verka för goda matvanor hos befolkningen, främst hos de personer som kommer i direkt kontakt med kommunens verksamheter.
- Genom att verka för att föreningar, organisationer och näringsliv i samverkan stimulerar till goda matvanor hos befolkningen.
- Genom att verka för att Primärvården stimulerar befolkningen till goda matvanor, främst hos de personer som kommer i direktkontakt med primärvårdens verksamhet.¹⁷
- Genom att involvera restauranger och andra näringsställen i folkhälsoarbetet.

¹⁷ Här avses i första hand: Patienter inom vårdcentral och folktandvård, blivande föräldrar på MVC och ungdomar på Ungdomsmottagningen samt barn och föräldrar på BVC

ARBETSMODELL FÖR DET LOKALA FOLKHÄLSOARBETET

Folkhälsorådet

Folkhälsorådet är ett politiskt samverkansorgan mellan Götene kommun och Västra Götalandsregionen som ansvarar för kommunens strategiska folkhälsoarbete¹⁸. Det innebär att driva och samordna det förebyggande och hälsofrämjande arbetet bland befolkningen.

Folkhälsorådet består av politiker från kommunens nämnder och styrelser, Västra Götalandsregionens hälso- och sjukvårdsnämnd 9 samt två tjänstemän som företrädere dels Götene kommun och dels Västra Götalandsregionens Folkhälsoenhet i Skaraborg.

Folkhälsorådets organisatoriska placering är under Kommunstyrelsen och det är även Kommunstyrelsen som är valorgan för de kommunpolitiker som ingår i Folkhälsorådet. Regionpolitikerna väljs ur regionens Hälso- och sjukvårdsnämnd 9.

Folkhälsorådets uppdrag

Utifrån Götene kommuns folkhälsopolitiska vision görs vart fjärde år en bred kartläggning av hälsoläget i kommunen, vilket redovisas i en Folkhälsoprofil. Folkhälsoprofilen, som utgår från hälsans bestämningsfaktorer och de nationella folkhälsomålen, grundas på statistik från framförallt lokal nivå, men även nationell och regional statistik förekommer.

Götene kommuns långsiktiga folkhälsoplan pekar ut de målområden som Folkhälsorådet särskilt ska rikta sitt arbete mot under perioden 2004 - 2008.

Folkhälsorådet avser att årligen upprätta en verksamhetsplan som beskriver vilka målområden och verksamheter som särskilt kommer att beaktas och prioriteras under respektive år. Vidare innehåller den årliga verksamhetsplanen beskrivningar på hur utförda insatser skall följas upp, vem eller vilka som är ansvariga samt vilken budget som tilldelas respektive verksamhet. Vid årets slut följs verksamheten upp i en verksamhetsberättelse.

Folkhälsorådets beredningsgrupp

Folkhälsorådets beredningsgrupp har till uppgift att verkställa Folkhälsorådets beslut samt förbereda Folkhälsorådets sammanträden.

Folkhälsorådets beredningsgrupp består av tio stycken tjänstemän från de Kommunala förvaltningarna samt representanter för Vårdcentralen, Folkvandvården och Närpolisen.

¹⁸ I Götene kommun har ett samarbetsavtal slutits mellan Kommunen och Västra Götalandsregionen (Hälso- och sjukvårdsnämnden i Skaraborg). Avtalet uppdateras vart fjärde år.

NATIONELLA FOLKHÄLSOMÅL

För att förbättra folkhälsan och minska skillnaderna i hälsa mellan olika grupper i befolkningen har Sveriges Riksdag, utifrån Folkhälsopropositionen¹⁹, i april 2003 beslutat om ett övergripande nationellt folkhälsomål som involverar ett stort antal politikområden i folkhälsoarbetet. Det övergripande målet är *"att skapa samhälleliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen"*. Det framhålls som särskilt angeläget att folkhälsan förbättras för de grupper i befolkningen som är mest utsatta för ohälsa.

Elva folkhälsoområden

Det övergripande nationella folkhälsomålet har brutits ner till elva olika målområden och som ger en inriktning på de för Sverige viktigaste områdena för det framtida folkhälsoarbetet. De elva målområdena är alltför övergripande för att kunna mätas entydigt eller åtgärdas med enskilda, politiska beslut. Därför hänvisar regeringen i propositionen till olika politikområden och dess mål. Sammantaget anges i Folkhälsopropositionen 31 politikområden där olika åtgärder skall vidtas. Totalt förutsätts 50 myndigheter samt regioner/landsting, kommuner och organisationer att bidra i folkhälsoarbetet.

De nationella Folkhälsomålen är övergripande på en nationell nivå²⁰. Götene kommuns långsiktiga folkhälsoplan är också ett övergripande dokument, men på en lokal nivå utifrån Götene kommuns unika förutsättningar för att förstärka en god livsmiljö. Både de nationella och lokala långsiktiga folkhälsomålen berörs av varandra och tillsammans skapar de förutsättningar för att levandegöra folkhälsoperspektivet bland Götene kommuns allmänhet, tjänstemän och politiker.

1: Delaktighet och inflytande i samhället²¹

Målområdet har i hög utsträckning sin grund i de mänskliga rättigheterna och omfattar tillgänglighet, deltagande, delaktighet, integration och inflytande/kontroll. Faktorer som påverkar nämnda bestämningsfaktorer är exempelvis tillgång till och kvaliteten på arbete/sysselsättning, (vuxen) utbildning, föreningsliv, kultur, sociala nätverk, information, ekonomisk standard samt medinflytande inom arbetslivet. En viktig utgångspunkt i målområdet är att kvinnor och män, oavsett ekonomisk, social och etnisk tillhörighet, skall ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom livets alla områden.

¹⁹ "Mål för folkhälsan" (proposition 2002/03:35)

²⁰ Dokumenten i sin helhet finns på Statens folkhälsoinstituts hemsida:
<http://www.fhi.se/fakta/folkhalsomal.asp>

²¹ Folkhälsoarbetet i Götene kommun baseras på samverkan, delaktighet och dialog. I samtliga målformuleringar i Götene kommuns Folkhälsoplan ingår därför delaktighet och inflytande som en övergripande målsättning.

2: Ekonomisk och social trygghet

Målområdet omfattar flera viktiga bestämningsfaktorer som till exempel nivån på individers och familjers inkomst, tillgång till bostad och arbete, tillgång till utbildning och hälso- och sjukvård samt trygghet i närmiljön. Viktigast i sammanhanget är inkomstjämligheten i samhället och då särskilt lönevillkoren på arbetsmarknaden samt välfärdssystemens täckningsgrad.

3: Trygga och goda uppväxtvillkor

Barns sociala, emotionella och intellektuella kompetenser påverkar deras hälsa, både under uppväxten och senare i livet. Att utveckla ett barns olika kompetenser är av central betydelse då det är variationerna i kompetenser som är en förklaring till sociala skillnader i hälsa.

Föräldrar har en central roll i barnets utveckling, både under spädbarnstiden och senare under uppväxten. Stöd till föräldrar kan därför främja barns hälsa. Samspelet mellan vuxna och andra barn inom förskola, skola och fritidsverksamhet är viktigt för att möjliggöra barnets utveckling av olika kompetenser och därigenom hälsa. Om alla barn kan erbjudas likvärdiga miljöer finns förutsättningar för att minska sociala skillnader i hälsa.

4: Ökad hälsa i arbetslivet

Regeringen föreslår i budgetpropositionen 2003 att införa ett nationellt mål för ökad hälsa i arbetslivet. Målet är att frånvaron i arbetslivet på grund av sjukskrivning ska i förhållande till år 2002 halveras fram till 2008. Arbetsmiljön genomgår ur ett tekniskt perspektiv ständiga förbättringar. Statistiken visar idag att den arbetsrelaterade sjukskrivningen till övervägande del orsakas av ergonomiska, psykosociala och organisatoriska faktorer. För att nå målet med ökad hälsa i arbetslivet föreslår regeringen att särskilt fokusera arbetets organisation. Viktiga faktorer att ta hänsyn till är arbetstagarens kontroll, delaktighet och inflytande över sitt eget arbete. Arbetslivet ska präglas av klara förväntningar på arbetstagarens insats och rimliga prestationskrav från arbetsledning samt tillgång till utvecklingsmöjligheter. Ytterligare än viktig aspekt för att stärka och upprätthålla en god hälsa i arbetslivet är tillgång till återhämtning och nedvarvning mellan arbetspass.

5: Sunda och säkra miljöer och produkter

Sunda och säkra miljöer och produkter är av grundläggande betydelse för folkhälsan. Målområdet berör miljökvalitetsmål, kretsloppsstrategier och miljöorienterad produktpolitik. Samverkan med Miljö- och hälsoskyddsförvaltningen, Tekniska förvaltningen och Byggnadsförvaltningen är därför av grundläggande betydelse. Sunda och säkra miljöer innebär också att utveckla och bibehålla skadefria miljöer, såväl inom arbetslivet som att känna trygghet och säkerhet i närsamhället.

6: En mer hälsofrämjande hälso- och sjukvård

Målområdet omfattar myndigheter och statliga insatser riktade mot hälso- och sjukvården i syfte att främja och säkerställa en god hälsa och vård på lika villkor för hela befolkningen. Målområdet fokuserar i hög grad vad detta system åstadkommer i form av mera hälsa och mindre sjukdom. Förstavelsen ”hälso” tillkom i den nya hälso- och sjukvårdslagen (1982) som ett uttryck för en strävan att vidga perspektivet. Hittills har det dock i praktiken varit svårt att ge denna lagstadgade hälsodimension ett tydligt innehåll.

7: Gott skydd mot smittspridning

Målområdet omfattar förekomst av smittämne, förekomst av immunitet, förekomst av läkemedelsresistenta smittämnen och tillgång till tidig diagnos och behandling.

8: Trygg och säker sexualitet och en god reproduktiv hälsa

Att förebygga hälsorisker förknippade med sexuellt beteende innebär att stärka individens självkänsla och förmåga att hantera sin sexualitet och relationer till andra människor. Ungdomar som tar risker i sexlivet utsätter också ofta andra för hälsorisker. Skolans sex- och samlevnadsundervisning, skolhälsovård/elevvård och tillgång till ungdomsmottagningar med möjlighet till rådgivning och individuella samtal utgör viktiga komponenter för ungdomars möjligheter att utveckla sexuell hälsa. Mäns och kvinnors livsvillkor påverkas av samhällets formella och informella strukturer. Jämställdhetsfrågor som fokuserar på en trygg sexualitet fri från fördomar, diskriminering, tvång och våld måste därför vara en integrerad del i folkhälsoarbetet.

9: Ökad fysisk aktivitet

Fysisk aktivitet motverkar uppkomst av ett mycket brett spektrum av sjukdomar. Regelbunden fysisk aktivitet minskar risken för depressioner, ökar självkänslan och gör att man bättre klarar vardagens krav. En god fysisk kondition gör att äldre kan bibehålla ett aktivt liv och självständigheten högt upp i livet. Vikt läggs vid att finna nya vägar för att få barn och ungdomar aktiva.

10: Goda matvanor och säkra livsmedel

Matvanor är av stor betydelse för folkhälsans utveckling och flera av de växande folkhälsoproblemen har ett tydligt samband med matvanor, men även med säkra livsmedel. Kostens sammansättning och balansen mellan energiintag via kosten och energiutgifter via fysisk aktivitet påverkar i mycket hög grad utvecklandet av övervikt med ökad risk för utvecklandet av följsjukdomar. För det framtida folkhälsoarbetet är det av vikt att goda matvanor grundläggs redan i barndomen.

11: Minskat bruk av tobak och alkohol, ett samhälle fritt från narkotika och dopning samt minskade skadeverkningar av överdrivet spelande

11:1 Minskat bruk av tobak

Tobak utgör den enskilt största hälsorisken i Sverige och är en av de stora orsakerna till skillnader i hälsa mellan befolkningsgrupper. Tobaksrökning är idag det största enskilda förebyggbara och behandlingsbara folkhälsoproblemet. För att minska tobakskonsumtionen framhåller regeringen vikten av samordning, ökat fokus på sambanden mellan bruk och missbruk samt uppföljning av de samlade effekterna av bruk/missbruk av tobak, alkohol, narkotika, dopingpreparat samt spel.

11:2 Minskat bruk av alkohol

Bruket av beroendeframkallande medel påverkar hälsan och åtgärder mot skador på grund av alkohol är nödvändiga för att nå det övergripande folkhälsomålet. Ett skadligt dryckesbeteende och en hög alkoholkonsumtion orsakas av en mängd samvarierande faktorer. Några av dessa kan vara: ärftliga faktorer, faktorer som påverkar oss under uppväxten, utbildning, kamraters dryckesvanor samt tillgång till alkohol.

11:3 Ett samhälle fritt från narkotika och doping

Allt bruk och hantering av narkotika och dopingpreparat är kriminaliserat. Narkotika- och dopingproblematiken är därför i första hand ett kriminal- och socialpolitiskt problem.

Det finns fyra områden av betydelse för missbruksutvecklingen. Det handlar om samhällsutvecklingen, mätt i bl. a. sysselsättning och välfärd. Det handlar också om samhällskulturen, såsom attityder och värderingar. Vidare handlar det om tillgängligheten på droger samt om de insatser som görs för att begränsa efterfrågan.

11:4 Minskade skadeverkningar av överdrivet spelande

Den snabba utvecklingen på spelmarknaden befaras leda till ökade negativa sociala och hälsomässiga konsekvenser. Regeringen framhåller vikten av bättre samordning, ökat fokus på sambanden mellan bruk och missbruk samt uppföljning av de samlade effekterna av bruk och missbruk av tobak, alkohol, narkotika, dopingpreparat samt spel.